

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK

Halina Wasilewska

Adaptacje i metamorfozy

– znaki chińskie w wybranych sinograficznych systemach pisma Azji Wschodniej

Poznań 2019

Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Spis treści

Podziękowania	14
Wstęp	15
1. Pismo chińskie jako system źródłowy dla sinograficznych systemów notacji	29
1.1. Początki pisma chińskiego i procesu kształtowania się systemu	29
1.1.1. Kategorie grafemów w procesie kształtowanie się systemu pisma chińskiego	31
1.1.2. Reformy pisma chińskiego w starożytności	37
1.2. Język chiński	40
1.3. Struktura graficzna systemu pisma chińskiego	42
1.3.1. Kreska jako podstawowy element struktury znaków pisma chińskiego	42
1.3.2. Znaki proste i złożone	44
1.3.3. Zasób znaków w systemie pisma chińskiego	45
1.3.3.1. Znaki standardowe i ich warianty	45
1.3.3.2. Formy uproszczone znaków w Chińskiej Republice Ludowej	46
1.4. Pismo chińskie jako system	49
1.4.1. Liczba znaków pisma chińskiego	49
1.4.2. Znaki pisma chińskiego jako morfemo-sylabogramy	52
1.4.3. Znaki semantyczno-fonetyczne <i>xíngshēng</i>	58
1.4.3.1. Komponenty fonetyczne	59
1.4.3.2. Klucze semantyczne	62
1.4.4. Typologia systemu	65
1.5. Tradycja zapisu niechińskich języków za pomocą znaków pisma chińskiego w źródłach chińskojęzycznych	66

2. Wietnamskie pismo <i>chữ nôm</i>	73
2.1. Wprowadzenie	73
2.2. Język wietnamski	79
2.3. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	81
2.3.1. Sinogramy zapożyczone w niezmienionej formie	82
2.3.1.1. Zapóżyżenia etymologiczne	82
2.3.1.2. Zapóżyżenia fonetyczne	83
2.3.1.3. Zapóżyżenia semantyczne	84
2.3.1.4. Warianty znaków pisma chińskiego	85
2.3.2. Znaki nowo utworzone i niewystępujące w standardzie pisma chińskiego ..	86
2.3.2.1. Znaki z diakrytami	86
2.3.2.2. Znaki nowo utworzone semantyczno-fonetyczne <i>xíngshēng</i>	88
2.3.2.3. Znaki nowo utworzone semantyczno-semantyczne <i>huìyì</i>	93
2.3.2.4. Znaki typu <i>fānqiè</i>	95
2.3.2.5. Derywaty – formy zredukowane	96
2.4. Tradycja zapisu języka rodzimego w systemie <i>chữ nôm</i>	97
2.5. Pismo <i>chữ nôm</i> jako system	99
2.5.1. Liczba znaków w systemie <i>chữ nôm</i>	99
2.5.2. <i>Chữ nôm</i> jako pismo nieznormalizowane	100
2.5.2.1. Heterograficzny zapis morfemów	100
2.5.2.2. Poliwalencja	102
2.5.3. Lingwistyczna charakterystyka pisma <i>chữ nôm</i>	104
2.5.3.1. Sylabogramy	107
2.5.3.2. Morfemo-sylabogramy	108
2.5.3.3. Komponenty fonetyczne	108
2.5.3.4. Klucze semantyczne	114
2.5.4. Typologia systemu	116
2.6. Podsumowanie	117
3. Tradycyjne pismo zhuang	121
3.1. Wprowadzenie	121
3.2. Zakres stosowania tradycyjnego pisma zhuang	126
3.3. Język zhuang	128
3.4. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	130
3.4.1. Sinogramy zapożyczone w niezmienionej formie	131
3.4.1.1. Zapóżyżenia etymologiczne	131
3.4.1.2. Zapóżyżenia fonetyczne	132
3.4.1.3. Zapóżyżenia semantyczne.....	134

3.4.1.4. Formy graficzne zapożyczonych sinogramów w tradycyjnym piśmie zhuang	135
3.4.2. Znaki nowo utworzone i niewystępujące w standardowym piśmie chińskim.....	136
3.4.2.1. Znaki z diakrytami	137
3.4.2.2. Znaki nowo utworzone semantyczno-fonetyczne <i>xíngshēng</i>	137
3.4.2.3. Znaki nowo utworzone semantyczno-semantyczne <i>huìyì</i>	140
3.4.2.4. Znaki fonetyczno-fonetyczne	142
3.4.2.5. Znaki typu <i>fānqiè</i>	142
3.4.2.6. Derywaty – formy zredukowane	144
3.4.2.7. Alternacje komponentów w obrębie znaków źródłowych	145
3.4.2.8. Inne znaki własne	146
3.4.3. Proporcje pomiędzy poszczególnymi rodzajami znaków w tekstach	147
3.5. Tradycyjne pismo zhuang jako system	149
3.5.1. Liczba znaków w systemie	149
3.5.2. Tradycyjne pismo zhuang jako pismo nieznormalizowane	150
3.5.2.1. Heterograficzny zapis morfemów	152
3.5.2.2. Poliwalencja i polisemia znaków	158
3.5.3. Lingwistyczna charakterystyka systemu	162
3.5.3.1. Sylabogramy	162
3.5.3.2. Morfemo-sylabogramy	164
3.5.3.3. Komponenty fonetyczne	166
3.5.3.4. Klucze semantyczne	170
3.5.4. Typologia systemu	172
3.6. Podsumowanie	172
4. System pisma japońskiego	177
4.1. Wprowadzenie	177
4.2. Język japoński	180
4.3. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	182
4.3.1. Znaki zapożyczone w niezmienionej formie	182
4.3.1.1. Zapożyczenia etymologiczne	182
4.3.1.2. Zapożyczenia fonetyczne	185
4.3.1.3. Zapożyczenia semantyczne	186
4.3.1.4. Uproszczenia znaków standardowych	187
4.3.2. Znaki nowo utworzone i niewystępujące w piśmie chińskim	188
4.3.2.1. Derywaty	189
4.3.2.2. Znaki nowo utworzone wzorowane na znakach pisma chińskiego	190
4.4. Różnorodne formy zapisu języka – kształtowanie się systemu pisma japońskiego	193

4.4.1. Najwcześniejsze sposoby zapisu języka japońskiego	193
4.4.2. Powstanie sylabariuszy <i>hiragana</i> i <i>katakana</i>	197
4.4.3. Początki współczesnego pisma japońskiego	201
4.5. System współczesnego pisma japońskiego	202
4.5.1. <i>Hiragana</i> i <i>katakana</i> we współczesnym piśmie japońskim	203
4.5.2. Jednostki <i>kanji</i>	208
4.5.2.1. Liczba jednostek <i>kanji</i>	208
4.5.2.2. Poliwalencja	210
4.5.2.3. Jednostki <i>kanji</i> jako morfemogramy	217
4.5.2.4. Klucze semantyczne w jednostkach <i>kanji</i>	225
4.5.2.5. Komponenty fonetyczne w jednostkach <i>kanji</i>	226
4.5.3. Typologia systemu	229
4.6. Podsumowanie	230
5. Tradycja zapisu języka koreańskiego znakami pisma chińskiego	233
5.1. Wprowadzenie	233
5.2. Język koreański	235
5.3. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	237
5.3.1. Sinogramy zapożyczone w niezmienionej formie	237
5.3.1.1. Zapożyczenia etymologiczne	238
5.3.1.2. Zapożyczenia fonetyczne	239
5.3.1.3. Zapożyczenia semantyczne	240
5.3.1.4. Warianty znaków pisma chińskiego i uproszczenia sinogramów	241
5.3.2. Sinogramy nowo utworzone i niewystępujące w piśmie chińskim	242
5.3.2.1. Derywaty	242
5.3.2.2. Znaki nowo utworzone wzorowane na znakach pisma chińskiego	243
5.4. Różnorodność form notacji języka koreańskiego	245
5.4.1. <i>Hyangch'al</i>	247
5.4.2. <i>Idu</i>	250
5.4.3. <i>Kugyŏl</i>	254
5.4.4. Transkrypcja wyrazów rodzimych w tekstach pisanych w konwencji <i>hanmun</i>	257
5.4.5. Alternatywa dla <i>hancha</i> – rodzimy alfabet	258
5.4.6. Znaki <i>hancha</i> we współczesnym piśmie koreańskim	262
5.5. Lingwistyczne cechy sinogramów w notacji języka koreańskiego	265
5.5.1. Morfemogramy i fonogramy w notacji jednostek rodzimych	265
5.5.2. Notacja jednostek sinokoreańskich	270
5.5.3. Klucze semantyczne	274
5.5.4. Komponenty fonetyczne	275

5.6. Podsumowanie	277
6. Kitańskie pismo wielkich znaków	279
6.1. Wprowadzenie	279
6.2. Artefakty kitańskiego pisma wielkich znaków i badania	284
6.3. Język kitański	287
6.4. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	289
6.4.1. Znaki zapożyczone w niezmienionej formie	290
6.4.1.1. Zapożyczenia etymologiczne	290
6.4.1.2. Zapożyczenia semantyczne	290
6.4.1.3. Zapożyczenia fonetyczne	291
6.4.1.4. Warianty znaków pisma chińskiego	292
6.4.2. Sinogramy nowo utworzone i niewystępujące w systemie pisma chińskiego	292
6.4.2.1. Sinogramy utworzone poprzez przekształcenia formy znaków źródłowych	292
6.4.2.2. Sinogramy imitujące strukturę znaków złożonych pisma chińskiego	296
6.5. Struktura znaków	298
6.6. Kitańskie pismo wielkich znaków jako system	300
6.6.1. Liczba znaków w systemie pisma wielkich znaków	300
6.6.2. Lingwistyczna charakterystyka systemu	300
6.6.2.1. Morfemogramy	301
6.6.2.2. Sylabogramy	301
6.6.2.3. Notacja jednostek rodzimych	302
6.6.2.4. Notacja wyrazów chińskojęzycznych	303
6.6.3. Typologia systemu	305
6.7. Podsumowanie	306
7. Kitańskie pismo małych znaków	309
7.1. Wprowadzenie	309
7.2. Artefakty kitańskiego pisma małych znaków i badania	310
7.3. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	312
7.3.1. Sinogramy posiadające odpowiedniki w piśmie chińskim	312
7.3.2. Nowo utworzone sinogramy niewystępujące w systemie pisma chińskiego	313
7.3.2.1. Sinogramy utworzone poprzez modyfikacje liczby i/lub rodzaju kresek w znakach pisma chińskiego	314
7.3.2.2. Sinogramy imitujące strukturę znaków złożonych pisma chińskiego ...	316
7.3.2.3. Symbol diakrytyczny w postaci kropki	317

7.4. Struktura znaków	319
7.4.1. Bloki wyrazowe	320
7.5. Kitańskie pismo małych znaków jako system	323
7.5.1. Liczba grafemów w kitańskim piśmie małych znaków	323
7.5.2. Lingwistyczna charakterystyka systemu.....	324
7.5.2.1. Fonogramy	324
7.5.2.2. Morfemogramy	325
7.5.2.3 Sposoby notacji jednostek rodzimych	327
7.5.2.4. Notacja jednostek chińskojęzycznych	330
7.5.3. Typologia systemu	333
7.6. Podsumowanie	334
8. Pismo dżurdzeńskie	337
8.1. Wprowadzenie	337
8.2. Artefakty i zabytki pisma dżurdzeńskiego	342
8.3. Język dżurdzeński	345
8.4. Metody adaptacji znaków pisma chińskiego	346
8.4.1. Znaki zapożyczone z pisma chińskiego w niezmienionej formie	347
8.4.2. Znaki nowo utworzone niewystępujące w piśmie chińskim	347
8.4.2.1. Przekształcone znaki pisma chińskiego	347
8.4.2.2. Znaki imitujące znaki złożone pisma chińskiego	350
8.4.3. Znaki zapożyczone z kitańskich systemów pisma	352
8.4.3.1. Kropka jako diakryt	355
8.5. Struktura znaków systemu pisma dżurdzeńskiego	356
8.5.1. Układ znaków w tekście	360
8.6. System pisma dżurdzeńskiego	360
8.6.1. Liczba znaków	360
8.6.2. Lingwistyczna charakterystyka systemu	361
8.6.2.1. Fonogramy	362
8.6.2.2. Morfemogramy	363
8.6.2.3. Notacja wyrazów rodzimych	365
8.6.2.4. Notacja jednostek chińskojęzycznych	368
8.6.3. Typologia pisma dżurdzeńskiego	372
8.7. Podsumowanie	372
9. Metamorfozy i adaptacje formy zewnętrznej i wewnętrznej pisma chińskiego w systemach sinograficznych	375
9.1. Metamorfozy i adaptacje formy zewnętrznej pisma chińskiego	375
9.1.1. Sinogramy zachowane w niezmienionej formie graficznej	376

9.1.2. Warianty znaków standardowych	380
9.1.3. Znaki nowo utworzone	382
9.1.3.1. Znaki nowo utworzone wynikające z potrzeby odróżnienia notacji morfemów rodzimych od chińskich bez odniesień do ich kształtu fonetycznego bądź znaczenia semantycznego	382
9.1.3.2. Znaki nowo utworzone wynikające z konieczności zróżnicowania notacji wybranych jednostek języka rodzimego ze względu na pełnione przez nie funkcje	384
9.1.3.3. Znaki nowo utworzone implikowane potrzebą precyzyjnej notacji morfemów rodzimych w zakresie ich kształtu fonetycznego i/lub znaczenia semantycznego	388
9.1.3.4. Znaki nowo utworzone wynikające z potrzeby stworzenia systemu pisma niezależnego pod względem lingwistycznym i graficznym	394
9.1.3.5. Inne rozwiązania w zakresie grafii niewystępujące w systemie źródłowym	396
9.2. Metamorfozy i adaptacje sinogramów w zakresie lingwistycznej reprezentacji języka	398
9.2.1. Morfemo-sylabogramy	399
9.2.2. Morfemogramy	401
9.2.2.1. Morfemogramy wielosylabowe	401
9.2.2.2. Morfemogramy niepełne	402
9.2.2.3. Polimorfemogramy	403
9.2.2.4. Dwuznaki	404
9.2.3. Fonogramy	405
9.2.3.1. Sylabogramy	407
9.2.3.2. Fonogramy wielosylabowe	411
9.2.3.3. Fonogramy alfabetyczne	412
10. Zakończenie	415
Tablica chronologiczna dynastii w historii Chin do upadku cesarstwa	423
Aneks	424
Wykaz tabel	443
Wykaz ilustracji zawartych w tekście	447
Wykaz ilustracji zawartych w aneksie	448
Wykaz map	449
Bibliografia	450
Indeks	466
Adaptations and metamorphoses (Summary)	479